

इतिहास लेखन प्रक्रियेत कृत्रिम बुद्धिमत्तेची भूमिका

अविनाश ना.भक्ते

संशोधन

नबिरा महाविद्यालय काटोल

प्रा.डॉ.एम.आय कोरेटी

मार्गदर्शक व इतिहास विभाग प्रमुख

नागपूर विद्यापीठ नागपूर

Crossref DOI - <https://doi.org/10.63665/rh.v7i2.126>

सारांश :

इतिहास लेखन हि सतत विकसित होत जाणारी प्रक्रिया आहे,पारंपारिक साधने जसे कि लिखित दस्तऐवजी,शिलालेख,पुरात्वीय अवशेष आणि मौखिक परंपरा यावर आधारित इतिहास आज नवीन तंत्रज्ञानामुळे अधिक व्यापक होत आहे,कृत्रिम बुद्धिमत्ता या आधुनिक तंत्राचा वापर करून ऐतिहासिक घटना,पुनर्रचना आणि त्याचे नवे अर्थ लावणे शक्य झाले आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या सहाय्याने मोठ्या प्रमाणात ऐतिहासिक माहितीचे विश्लेषण करता येते.विस्कळीत पुरावे एकत्रित करता येतात आणि भूतकाळातील समाज ,राजकीय व्यवस्था व संस्कृतीक जीवन अधिक स्पष्टपणे समजून घेता येते.या संशोधनात कृत्रिम बुद्धिमत्ता या आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून ऐतिहासिक कचन कसे बदलत आहे त्याची इतिहास लेखन प्रक्रियेत कसा जास्तीत जास्त उपयोग होऊ शकतो,याचा अभ्यास करण्यात आला आहे. तसेच कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या साह्याने इतिहास संशोधनाला नवी दृष्टी मिळण्यास मदत होणार आहे.

बीज वाक्य : कृत्रिम बुद्धिमत्तेची इतिहास लेखनात भूमिका ऐतिहासिक घटनाचे विश्लेषण, घटनाचे एकत्रीकरण.

प्रस्तावना :

या संशोधनात इतिहास लेखनावर कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा होणारा प्रभाव त्यांचे स्वरूप आणि त्यातून घडणारे बदल यांच्या अभ्यास करण्यात आला आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेमुळे ऐतिहासिक घटनांचा नव्याने कसा अर्थ लावला जाऊ शकतो. पारंपारिक कंचनावर पुनर्रविचार येऊ शकतो. आणि दुर्लक्षित इतिहासावर कसा प्रकार पडला जाऊ शकतो. या सोबत कृतीम बुद्धिमत्तेच्या साह्याने वेळेची बचत अचूकता मोठ्या माहितीचे विश्लेषण तसेच मर्यादा,जसे की माहिती पक्षपात मानवी संवेदनशीलतेचा अभाव आणि तांत्रिक अडचणी यांच्याही आढावा घेण्यात आला आहे. महत्त्वाचे म्हणजे हे संशोधन मानवी इतिहासकरांचा पर्याय मानता एक सहाय्यक साधन म्हणून पाहवे. इतिहासचे मूल्य निर्णय संदर्भ समजून घेणे, नैतिकताव मानवी अनुभवांचे अर्थ लावणे, याबाबतीत मानवी इतिहासकरांची भूमिका अजूनही केंद्री यांनी आहे. त्यामुळे मानवी बुद्धिमत्ता यांच्यातील समन्वय इतिहास लेखनासाठी आवश्यकता ठरतो.

संशोधनाची उदिष्टे :



1. ऐतिहासिक घटनांचे विश्लेषण करण्यासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर .
2. ऐतिहासिक साधनांचा नवा अर्थ काढण्यासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्तेची भूमिका स्पष्ट करणे.
3. ऐतिहासिक लेखनात कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा योगदानाचे मूल्यांकन करणे.
4. इतिहासातील घटना अधिक सखोल व स्पष्टीपणे समजून घेण्यासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करणे.

संशोधनातील गृहितके :

1. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या वापरणामुळे इतिहास लेखनाची व्याप्ती वाढत आहे.
2. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या साहाय्याने विखुरलेली ऐतिहासिक साधने गोळा करण्यास मदत होत आहे.
3. इतिहास संशोधकाला इतिहास लिखाणात कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा मोठ्या प्रमाणात उपयोग होत आहे

संशोधन पद्धती :

प्रस्तुत संशोधनात ऐतिहासिक संशोधन पद्धतीचा अवलंब करण्यात आला आहे .संकलित माहितीचे वर्णनात्मक व विश्लेषण आपले विश्लेषणात्मक अध्ययन करण्यात आले आहे.

इतिहास लेखनात कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर :

इतिहास लेखन ही निरंतर चालणारी प्रक्रिया आहे .त्यामुळे इतिहासाच्या घटनांचा अभ्यास करणे अतिशय महत्त्वाचे आहे एखाद्या विषयाचे संशोधन करण्यासाठी अनेक साधनांचा घटनांचा अभ्यास करावे लागतात .हे पुरावे अनेक ठिकाणी विखुरलेले असतात. ही विखुरलेले पुरावे एकत्रित करून त्यांचा अभ्यास करणे फार अवघड असते. व ही प्रक्रिया फार वेळखाऊ असते .त्यामुळे कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करून विखुरलेले पुरावे कमी कालावधीत एकत्रित करण्यात येऊ शकतात. तसेच ऐतिहासिक माहितीचे विश्लेषण करण्यासाठी ही कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करण्यात येऊ शकतो. पारंपारिक इतिहास लेखनात लिखित दस्ताऐवजी शिलालेख पुरातत्वीय अवशेष , नाणी,साहित्यिक, ग्रंथ ,आणि मौखिक परंपरा यांच्या प्रमुख आधार घेतला जातो. या साधनांच्या मर्यादामुळे अनेकदा इतिहासाचे अपूर्ण किंवा एकांत्रि चित्र समोर येते .भाग आधुनिक काळात तंत्रज्ञानातील प्रगतीमुळे इतिहास अभ्यासाला नवीन दिशा प्राप्त झाली आहे.

विशेषत कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या सहाय्याने इतिहास लेखन अधिक व्यापक व बहआथामी बनत आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या सहाय्याने भूतकाळातील समाज रचना राजकीय व्यवस्था आर्थिक व्यवहार आणि सांस्कृतिक जीवन यांचे अधिक स्पष्ट आणि संस्थेच्या आकलन करण्यात येऊ शकतात.

महत्त्वाचे म्हणजे हे संशोधन इतिहासकारांना पर्याय न मानता एक सहाय्यक साधन म्हणून पाहता येऊ शकते. इतिहासाचे मूल्य निर्णय संदर्भ साधने समजून घेणे नैतिकता व मानवी अनुभवाचे अर्थ लावणे याबाबतीत मानवी इतिहासकरांची भूमिका अजूनही केंद्रस्थानी आहे त्यामुळे कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर अतिशय महत्त्वाचा आहे.

निष्कर्ष :



एकूणच हे संशोधन इतिहास अभ्यासासाठी एक नवी दृष्टी प्रदान करते भविष्यातील इतिहास लेखन अधिक वैज्ञानिक समावेशक व विश्लेषणात्मक होण्यास मदत होते.

संदर्भ :

- आठवले सदाशिव, इतिहासाचे तत्त्वज्ञान (प्रथमावृत्ती)चिटणीस प्रशासन,वाई जि.सातारा, पृष्ठ क्र.१०८(१९६७)
- बेंद्रे वा.सी साधन चिकित्सा ,भारत इतिहास संशोधन मंडळ पुणे, पृष्ठ क्र.७,१९२८.
- नैदिम गार्डीमर ,मौखिक इतिहास आणि अन्य कथा ,दिल्ली प्रशासन, पृष्ठ क्र.२०८,१९६५
- w.w.w.google.com.
- विकिपीडिया.

